

SARS yi Iwa na tikhamphani ta PPE leti nga landzeleriki nawu

Tshwane, 8 Nhlangua 2021 – Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS) sweswinyana byi le ku kongomiseni eka 52 wa tikhamphani leti nga landzeleriki nawu leti kumeke R1-billion eka tikontiraka ku phakela switirho swa nsirhelelo wa munhu yena n'wini (PPE) na vukorhokeri byin'wana lebyi xakelanaka na Covid-19.

Ku fikela sweswi, 11 wa tikhamphani ti voniwile milandzu, 7 wa tikheyisi sweswi ti le ka pesa ra khoto, 29 wa tikheyisi ti na Vulawuri bya Nchuchiso wa Rixaka (NPA) leswaku ku mpapfarhutiwa mapapila ma milandzu na/kumbe swileriso swo khoma, lokohiletlhelo 5 wa tidokete ta milandzuti ti ri eku phurosesiweni hi Hawks.

SARS yi vuyiserile R170-million eka swibalo leswi nga hakeriwangiki leswi hlanganisiweke na tikontiraka ta PPE na R500-million eka tinhundzu (ku katsa na khexe) swi le hansi ka swileriso swa nhlaysi. SARS yi tlhela yi lavisisa 33 wa tienthithi leti hlanganisiweke na vanhu lava nga na nkucetelo eka tipolitiki.

Ku engetelela, tikhamphani to hlaya leti kumeke tithendara ta mfumo leti ntsengo wa tona wu nga R50-million eka vukorhokeri lebyi xakelanaka na Covid-19, sweswinyana ti gweviwile ku va ti nga titsariselangi Xibalo xa Mixavo (VAT).

Tikhamphani ti nyikiwile tithendara to dlaya switsongwatsongwana na mbhasiso wa swikolo hi Ndzawulo ya Dyondzo ya Gauteng. Khamphani yin'wana yi nyikiwile thendara hi Ndzawulo ya Ndzawulo ya Nhluvukiso wa Vanhu ya KwaZulu-Natal ku nyiketa switirho swa nsivelamavabyi na switirhisiwa.

Tikhamphani ti voniwile milandzu no gweviwa eKhoto ya Xifundza ya Durban vhiki leri nga hundza. Swigwevo swi famba exikarhi ka ku khotsiwa eka nkarhi wa ntlhanu wa tin'hweti ku fikela eka khume ra tin'hweti (hi nhlawulo wa nxupulo). Tikheyisi ti landzela ku voniwa milandzu loku yelanaka eGauteng na Free State.

Fusion Centre leyi tumbuluxiweke hi mfumo, yi vi le vutihlamuleri byo hlanganisa nhlamulo yo hlayisa nawu eka swihelohlo swa vukungundzwana, kumbe migingiriko leyi xakelanala na byona, ku katsa na vulawuri byo hoxeka bya timali mayelana na minghenelelo ya vevukiso na nhlaysi. Ntirhisano exikarhi ka SARS na tiejensi tin'wana wu fikisile eka ntekelo wa R41-million eka tinhundzu na khexe leyi hlanganisiweke na tienthithi leti vuriweke laha henhla.

Khomixinara wa SARS Edward Kieswetter u vurile leswaku SARS yi tinyiketerile ku tirha na tiejensi hinkwato to hlayisa nawu ku tiyisisa engetelo wa xibalo na vulandzelelanawu bya khasitomo.

"Nhlanguano wu nge karhali ku landzelela lava tsanwaka swiboho swa vona swa xibalo hi ku ka va nga titsariseli Xibalo xa Mixavo, leswi nga swa nkoka eka tikhamphani leti ringaneleke leti endlaka mabindzu eka tisekithara ta phurayivhete na ta mfumo.

"Swi languteka swi ri erivaleni leswaku tikhamphani tin'wana ti tirha ehandle ka nawu, no lava ku bindzula ku suka eka ntungu lowo hlomula mbilu lowu khumbaka vutomi na mahanyelo ya mamiliyoni ya vaaki va Afrika-Dzonga, ngopfungopfu lava sweleke

no khumbeka. Hi ndlela yo tsana, timali to tala leti phangiweke ti le ku tirhisiweni ku hakela vutomi bya manyunyu," u vurile.

SARS yi na ntsakelo eka nkampakaniso wa malinghena na tirhiselo ra mali na nkamfananiso wa mikhuluko ya timali. Vaxavisi va fanele va tiyisisa leswaku timhaka ta vona ta VAT ti lulamile - ku nga ri ntsena laha mitlheriso yi kayiveleke, kambe hi mikhuluko ya malinghena, ngopfungopfu tihakelo ku suka eka tikontiraka ti nga fananisiwa na VAT leyi nga va ka yi kolotiwa no fanela ku hakeriwa.

"SARS yi ta ya emahlweni yi vhumbunula no endla swi durha eka lava tinghelerisaka eka muxaka lowu wa nkavulandzelelanawu. Mfumo wu tiseketela hi SARS ku hlengeleta swibalo leswaku wu nyika vukorhokeri byo fana na vevukiso wa swa vanhu eka vadyuhari, vanhu lava khumbekaka na mindyangu. Nandzu wa xibalo hi ntiyiso i nandzu lowu rhobaka lava sweleke no khumbeka," ku vurile Ttn Kieswetter.

Mayelana na vuxokoxoko byo tala tihlanganise na SarsMedia@sars.gov.za